

2012

Východní MORAVA

dějiny – lidé – krajina

9 / MILAN KRAJČA

Nekorunovaný vládce východní Moravy Bernard z Cimburka a Brumova (1445–1461)

59 / LUKÁŠ ČOUPEK

K vývoji pečeti města Uherské Hradiště do roku 1850

73 / ZDENĚK POKLUDA – VOJTĚCH KŘEČEK

Baťa a Štěpánek

133 / PETR ODEHNAL

Jeden tisíc tři sta sedmdesát devět psů Karla Kuči

ročník

2

2012 ročník 2

Východní MORAVA

dějiny – lidé – krajina

o b s a h

Studie a články

Milan Krajča: Nekoronovaný vládce východní Moravy Bernard z Cimburka a Brumova (1445–1461) / 9

Jiří Vidlička: K minulosti lenního statku Holešov ve světle písemností Lenního dvora Kroměříž / 25

Václav Bartůšek: Kolej piaristů v Kroměříži a její postavení v řádu v letech 1687–1778 / 43

Lukáš Čoupek: K vývoji pečeti města Uherské Hradiště do roku 1850 / 59

Zdeněk Pokluda – Vojtěch Křeček: Baťa a Štěpánek / 73

Radim Vrla: Stopy dvou významných stavebních fází na jihovýchodním průčelí zámku v Uherském Ostrohu / 87

Jan Štětina: Z průzkumů měšťanských domů ve Valašském Meziříčí / 95

Materiály

Tomáš Borovský: Tržní privilegium pro Vizovice z roku 1466 / 121

Faksimile

Jitka Zezulová: Kroměřížská listina olomouckého biskupa Karla z Liechtensteina-Castelkornu z roku 1692 / 129

Diskuse

Petr Odehnal: Jeden tisíc tři sta sedmdesát devět psů Karla Kuči / 133

Drobnosti

Karel Müller: Erby Prusinovských z Víckova na Cimburku u Koryčan / 139

Marcel Sladkowski: Otrokovice městečkem v raném novověku? / 141

Martina Šlancarová: Vizitační protokol školy v Hradisku ze dne 23. 12. 1788 / 143

Karel Mlateček: Veřejné oslavy sedmdesátých narozenin Čeňka Kramoliše v roce 1932 / 147

Jaromíra Čoupková: Stavba poštovní budovy v Uherském Hradišti a Bohuslav Fuchs / 151

Petr Odehnal – Pavel Šrámek: Josef Valčík v paměťových institucích Zlínska / 154

Recenze

Kurucké vojny a ich odkaz v histórii, kultúre a umení. Kurucké války a jejich odkaz v historii, kultuře a umění.

P. Odehnal / 161

Petráková, Blanka – Horňáková, Ladislava: Příběhy domů a vil. O stavbách, jejich architektech, stavitelích, obyvatelích a návštěvnících v Luhačovicích. D. Valůšek / 163

Ševeček, Ondřej: Zrození Baťovy průmyslové metropole. Továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900–1938. K. Eliášová / 164

Rajlich, Jiří – Majtenyi, David: Jan Ferák a ti druzí. Českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936–1939. T. Baletka / 166

Rajlich, Jiří - Majtenyi, David:
Jan Ferák a ti druzí. Českoslovenští interbrigadisté,
letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936-1939.
Cheb, Svět křídel 2012, 744 s.
 ISBN 978-80-87567-07-4

TOMÁŠ BALETKA

Občanská válka ve Španělsku patřila k oněm událostem, které výrazně poznamenaly politické ovzduší Evropy v předvečer druhé světové války. I když se československá vláda tehdy oficiálně připojila k politice neintervence, skrytě španělské republikány podporovala tím, že umožňovala průchod vojenských specialistů ze SSSR a byly činěny pokusy přes různé prostředníky dopravit do Španělska také vojenský materiál. Naproti tomu však byli stíháni ti českoslovenští občané, kteří se do Španělska vydali a bojovali tam, jedno už přitom, na které z válčících stran, neboť se jednalo o porušení branného zákona z roku 1920, který službu v cizí armádě bez povolení vlády klasifikoval jako trestný čin.

Obsáhlá kniha renomovaného vojenského historika J. Rajlicha a zaníceného amatéra D. Majtenyiho vznikla rozšířením jejich dvoudílné studie, která byla otištěna v časopise *Historie a vojenství* v roce 2008 a zabývala se legendární postavou československého letce Jana Feráka (1913–1942), rodáka z Ústí u Vsetína. Svůj text přitom podstatně doplnili o některá nová zjištění, prostudovali další archivní materiál a zahraniční literaturu a to vše obohatili obrovským množstvím fotografií. Neomezili se přitom jen na Jana Feráka, připojili biogramy dalších československých dobrovolníků, kteří měli letecký výcvik nebo ve Španělsku u letectva sloužili. Více než čtvrtinu knihy (s. 10–179) přitom zaujímá popis průběhu občanské války, osudů jejích protagonistů z obou protivaných stran a účasti československých občanů na tomto krutém konfliktu. Pak už následují detailní biografie dvanácti československých účastníků, přičemž Janu Ferákovi je logicky věnováno nejvíce prostoru.

Jan Ferák patřil k nejznámějším a dlouhá léta také k neúspěšnějším československým letcům. Za vznikem této dosti nadhodnocené legendy stál seriál *Dobrodružství českého pilota: Ve stíhačce a bombardáku nad Španělskem*, otiskovaný na pokračování v časopise *Ahoj* na sobotu v roce 1938. Ferákův vklad do tohoto díla je mimo jakoukoliv diskuzi, byť zcela jistě nebyl jediným autorem. Na základě archivních dokumentů jak úřední, tak soukromé povahy se J. Rajlichovi a D. Majtenyimu podařilo vcelku přesvědčivě doložit, že Ferák své španělské dobrodružství sice možná duchovně prožil, ale nikoliv už doopravdy zažil, neboť časopisecký seriál, vydávaný po léta za přepis jeho leteckého deníku, je dovedná koláž jeho vlastních zážitků, příběhů úplně jiných lidí, „letecké latiny“ a obecně známých událostí a topoi, jichž byly ve své době plné všechny světové a domácí deníky. Poukazují například na takřka doslovnou shodu Ferákových příhod s líčením André Malraux v jeho románu *Naděje (L'Espoir)*, který vyšel česky ještě v roce 1939. Ferák do Španělska totiž nepřišel v říjnu 1936, ale až počátkem prosince tohoto roku, jak dokládají také české archivní zdroje. Jeho osudy však nebyly o nic méně dramatické. Dostí pozornosti věnují autoři Ferákovu sestřelení 31. 5. 1937 nad Mallorkou a upřesňují datum jeho výměny za jiné zajaté povstalecké letce, k čemuž došlo 19. července 1937. Pro nepoučené čtenáře, kteří snad dosud neměli v ruce studii obou autorů z roku 2008, jsou objevné také informace o Ferákově pobytu v Sovětském svazu.

Plné nejrůznějších zvrátů byly také osudy dalších československých dobrovolníků – Andreje Beleše (1899–1952), Rudolfa Bolfíka (1913–1941), Jana Dokládala (1904–1938), Karola

Gabuly-Kříže (1910–1937), Rudolfa Johna (1912–2000), Vincence Kocmana (1917–1968), Karla Krále (1911–1937), Josefa Souška (1909–1937), Zdeňka Talaše (1910–1937), Jaroslava Uhlíře (1812–2000) a Karla Vejvody (1905–1968). Pět z nich, jak vyplývá zcela jasně z uvedených životopisných dat, ve Španělsku našlo svou smrt. Závěr knihy je věnován dodávkám československých zbraní a letadel do bojujícího Španělska.

Knihy autorské dvojice Rajlich – Majtenyi je rozsáhlým dílem, které stěží bude v dohledné době překonáno. Snese samozřejmě různá doplnění. Na spoustu doplňků narazí určité i sami autoři, když se budou probírat již nashromážděnými excerpty. Tak jim vypadl třeba pobyt André Malraux v Praze ve dnech 10.–12. září 1936, což je detail, který by jistě rád v knize zmínil a patřičně rozvedli. Schází tu také alespoň informativní přehled o české fašistické propagandě a frankistických agitátorech, jejichž nejznámějším zástupcem byl u nás pravoslavný farář František Viceník (* 23. 8. 1900). Nemá ale smysl na tyto věci upozorňovat, neboť množství materiálu, který autoři prošli, je i tak obrovské. Nesporným přínosem knihy je široce založený pramenný výzkum, který se neomezil jen na ústřední zdroje, ale využil doslova celou českou a slovenskou archivní síť a v dosti slušné míře také archivy a knihovny zahraniční, jako je například Archiv Mezinárodního výboru Červeného kříže v Ženevě, Ruský státní archiv sociálně-politické historie v Moskvě a četné španělské archivy, jejichž seznam včetně soupisu literatury je uveden na s. 723–737. Pro český knižní trh je dílo o španělské občanské válce příjemným překvapením, neboť jde o téma sice tradičně ideologicky zatížené, ale jak ukázala recenzovaná kniha, lze o něm psát objektivně a přitom se zachovávat onoho humanistického étosu, který je s tímto konfliktem též díky jménům jako E. Hemingway, P. Picaso, G. Orwell či L. Renn už asi navždy spojen.